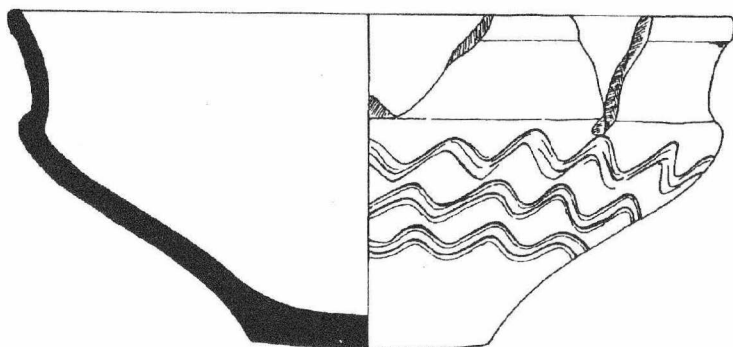

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1991

BRNO 1993

- SVOBODA, J. red. 1963: Geologická mapa ČSSR. Mapa předčtvrtohorních útvarů. List M-33-XXIII Česká Třebová. Praha.
- VAŠEK, L. 1991: Založení obce Karolín, Vlastivědná ročenka OA Blansko 91, 45 - 46.
- ZDB: Die Landtafel des Markgrafthumes Mähren - Brünnner Cuda. I. Ed. P. Ritter v. Chlumecky, J. Chytil, C. Demuth, A. R. v. Wolfskron. Brünn 1856.
- ZDO: Moravské zemské desky III. Kraj olomoucký 1567 - 1642. Ed. F. Matějka. Praha 1953.

Lokalisierung und Erforschung von drei mittelalterlichen Dorfwüstungen im Flußgebiet der Svitava und Svratka (Bez. Blansko, Brno-venkov). Im Beitrag werden die Hauptergebnisse der Oberflächen- Untersuchungen (Lokalisierung, Streufunde von archäologischem Material und ihre Dokumentation, Vermessung der Fundsituation (von drei mittelalterlichen Dorfwüstungen im Raume von Boskovice, Blansko und Tišnov publiziert, wobei von einer nur ungefähr die Lokalflur bekannt war (Tisová), das zweite Dorf (Škalachovská Lhota) hat man in ganz andere Kataster lokalisiert, die dritte Dorfwüstung (bei Karolín) war bisher weder in schriftlichen Quellen, noch in der Ortstradition belegt.

1. Škalachovská Lhota, Kat. Geb. Drválovice, Bez. Blansko.

Als bereits öde wird es in den Jahren 1550 und 1569 am Boskovicer Herrschaftsgut erinnert, in den Jahren 1317 - 1463 gehörte es vielleicht zu den Lehensgütern des Olomoucer Bistums. Lokalisiert in einer Feldflur 1 300 m NW von Drválovice, in einem seichten Abschluß des Bachtalles (438 - 447 m Seehöhe, nach S orient. Hang, braune Böden). Anhand der Streufunde ein kleines Dorf vom einreihigen Typus (Befunde von einer 160 x 70 m Fläche), in der 1. Hälfte des 15. Jh. gewüstet.

2. Dorf unbekanntes Namens (Lhotka?), Kat. Geb. Karolín, Bez. Blansko.

Das Dorf wird bereits als ödes vielleicht im J. 1460 und 1464 beim Dominium Rájec angeführt. Es war am NW Rand des Intravilans des neu gegründeten Dorfes Karolín, erst im 18. Jh., unter den Quellgebieten eines kleinen Wassersystems (426 - 444 m Seehöhe, in NW bis W Richtung orient. Hänge, braune Böden angebracht. Im Grundriß hufeisenförmig am Zusammenfluß von zwei Quellen auf einer Fläche von 230 x 150 m, in der 1. Hälfte des 13. Jh. gegründet und schon in der 2. Hälfte des 13. Jh. verlassen worden.

3. Tisová, Kat. Geb. Šerkovice, Bez. Brno-venkov.

Als besiedelt in den H. 1238 und 1239 genannt, als bereits gewüstet in den J. 1464 erwähnt; Eigentum des Zisterzienserklosters Porta Coeli bei Tišnov. Lokalisiert in der Feldflur 1 100 m O von Šerkovice, zu beiden Seiten eines Baches in einem geöffneten kleinen Tal (361 - 380 m Seehöhe, Hänge in SW und NO bis NW Richtung orientiert, Braunerden). Zweireihentypus, insgesamt 220 m lang und 150 m breit, Dorf in der 1. Hälfte des 13. Jh. besiedelt, spätestens im 1. Viertel des 14. Jh. gewüstet.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V BRNĚ V R. 1991 (okr. Brno-město)

ZDENKA HIMMELOVÁ, AÚ ČSAV Brno.
LUBOMÍR KUNDERA, AÚ ČSAV Brno.
RUDOLF PROCHÁZKA, AÚ ČSAV Brno.
JOSEF UNGER, AÚ ČSAV Brno.

1. Františkánská 9.

Od června do poloviny července probíhala druhá etapa záchranného výzkumu na místě odstraněného severního traktu budovy. byl zde dokumentován profil o délce 8 m, ve kterém byly prozkoumány dvě jímky z 16. a 17. stol. Na přilehlé ploše byly vypreparovány zbytky novověké dlažby, zdív a cihlové kanalizace, narušující již vrstvy z 14. - 15. stol. Výzkum byl v této fázi přerušen vzhledem k neujasněným majetkoprávním vztahům na parcele, v jejichž důsledku investor (ZD Blučina) přerušil práce a odmítl uzavřít hospodářskou smlouvu. V případě další výstavby v tomto prostoru se počítá s pokračováním výzkumu.

2. Jakubská 4

Záchranný archeologický výzkum, který byl vyvolán stavbou minipivovaru, probíhal v areálu dvorního traktu od poloviny srpna do konce září. V době zahájení výzkumu byl terén již podstatně snížen v průběhu prací, které probíhaly bez stavebního povolení i archeologického dozoru. Navzdory velmi nepříznivým podmínkám rychle postupující stavby kterou nebylo možné přerušit vzhledem k ohrožení statiky sousedních objektů, se podařilo na ploše 375 m zachytit a povětšinou prozkoumat 26 zahloubených objektů, jakož i dva bloky souvrství počínaje 13. stol. Mezi sídlištními objekty lze uvést především tři zemnicovité jámy, přičemž na tvrdě dusané podlaže jedné z nich ležela destrukce hliněné pece a v podlaže další byla zapuštěna hruškovitá obilnice. Pozornost si zaslouží i menší zahloubené chaty snad hospodářské funkce. Vedle funkčně obtížně určitelných jam se podařilo odkrýt i 6 odpadních a fekálních jímek z 14 - 15. stol. Součástí nejstaršího horizontu z 13. stol. byla i dvě otevřená ohniště. Nadložní vrstvy dokládají zvyšování terénu až do novověku.

3. Josefská 7

V jarních měsících pokračoval výzkum sondy VI u středověké hradby, přičemž byl dokončen výzkum horizontu 1.pol.13. stol. v západní části. Reprezentovaly ho sídlištní vrstvy, křbové jamky, ohniště a zbytek hliněné pece. Sonda byla pak rozšířena o necelý 1m paralelně severním směrem (s. VII). Zde byl zejména dokončen odkrýv dvou zahloubených objektů z 12. a 13. stol. a soudobých sídlištních vrstev, jakož i odkrývá větší část jímky z 14. stol. a dalších dvou odpadních jam z počátku 16. stol. Sonda VI byla zčásti rozšířena i jižním směrem (sonda VII), aby bylo možné dokončit výzkum trojice odpadních jímek z 14. stol. a dalších dvou zahloubených objektů z 12. a 13. stol., jakož i pozdně bronzové jámy. V západní části byl zachycen další rozměrný objekt zaplněný ve 13. stol. V dotčeném úseku byl též dokumentován západní, tedy vnitřní líc městské hradby.

4. Kozí 12.

V souvislosti s výstavbou nového objektu v proluce po domě zničeném na sklonku 2. světové války byl proveden v srpnu a na přelomu listopadu a prosince krátký záchranný výzkum. Podařilo se prozkoumat část suterénu dřevohlinitého domu s četnými nálezy keramiky 14. stol. na podlaže a vyzděnou jímku z přelomu 16./17. stol. Rovněž zde byly dokumentovány dva profily, z nichž jeden poskytl sled sterilních kvartérních uloženin, druhým byl zdokumentován zahloubený objekt patrně z pozdního 15. stol. v jižní stěně stavební jámy.

5. Moravské nám. 1 - místodržitelství palác.

Při sanaci podzemí někdejšího augustiniánského kláštera se stavební dělníci probourali do barokní krypty s pohřebištěm mnichů. V této souvislosti byla provedena dokumentace krypty včetně jižního základového zdiva kostela z pol.14. stol., prozkoumán hrob opata Matyáše Pertschera, zesnulého r. 1777 a vyzvednuta některá malovaná víka rakví ke konzervaci.

Na nádvoří byl dokumentován profil stavební sondy s vrstvami převážně z 14. stol., které působily dojmem zásypu dosud neznámé prohlubně či zahloubeného objektu.

6. Panenská.

Při realizaci projektu zabezpečení štítové zdi objektu Nové radnice byla prováděna otvírka sklepů, nacházejících se pod parcelou 50I/1, ležící v bezprostředním sousedství městských hradeb. Sonda o plošném rozsahu cca 4x5 m přitom narušila kulturní vrstvy se středověkými a novověkými nálezy. Záchranný archeologický výzkum v sondě zachytil fragment zahloubeného objektu, obsahujícího keramiky 13. stol. a část suterénu mladšího hrázděného domu, zničeného požárem a zasypaného v průběhu 2. pol. 14. stol. Těmuž časovému horizontu lze přiřadit ještě další zjištěný zahloubený objekt. Dále byl v sondě odkrýt fragment patrně barokního zdiva a doklady novodobých terénních úprav.

7. Mečová 2

Druhou sezónou pokračoval výzkum objektů na ploše, odkrýté v r. 1990. Na jejím západním okraji byl zjištěn rozsáhlý zahloubený objekt, náležející k nejstaršímu horizontu osídlení (poč. 13. stol.). Jeho součástí byla chlebová pec, druhotně užitá na pálení vápna. K již zjištěným suterénům tří gotických domů lze přiřadit fragmenty zdiva čtvrtého domu a základové i nadzemní zdivo mladší, patrně barokní fáze zástavby v jihozápadní části parcely. Kromě pozůstatků zděné architektury byly prozkoumány další zahloubené objekty, převážně odpadní jímky, náležející osídlení 13. - 17.stol. Z

mimořádně obsáhlého fondu nálezů lze uvést meč z přelomu 13. a 14. stol., kord ze 16. stol., bohaté celky dutého skla domácí i cizí proveniencí a zatím nejstarší brněnskou fajáns z 2. pol. 16. a poč. 17. stol. Lze se rovněž zmínit o větším počtu gotických, renesančních a barokních kamenických článků, vesměs druhotně použitých při přestavbách domů a vyzdívání jámeček.

9. Veselá 12.

Při výkopu pro výtahovou šachtici u západní zdi domu již v chodníku bylo porušeno složité souvrství z 13. - 14. stol. Na jeho bázi se nacházel okraj koryta tzv. Městského potoka, zpevnovaný kůly. Zachycené horizonty dokumentovaly postupné zvyšování úrovně terénu akumulací činností vodního toku, čemuž odpovídalo umělé zvyšování břehu. Souvrství z 13. stol. bylo překryto homogenní vrstvou z 14. či 15. stol., která by mohla svědčit o zúžení či posunu původně zřejmě dosti široce rozlitého toku v této době.

Rettungsgrabungen in Brno im Jahre 1991 (Bez. Brno -Stadt).

1. Františkánská G. 9.

In der zweiten Etappe der Ausgrabung wurden auf der Stelle der abgeschafften Innenbebauung zwei Fäkaliengruben aus dem 16. und 17. Jh., sowie auch verschiedene meist neuzeitliche Mauerreste und Kanäle freigelegt. Da aber der Vertrag mit dem Bauherr wegen der güterrechtlichen Problemen endlich nicht abgeschlossen wurde, mußte man endlich die Grabungen unterbrechen.

2. Jakubská G. 4.

In den schwierigen Bedingungen der echten Notgrabung, die mit der Bauarbeiten gleichzeitig verlief, gelang es, 26 eingetiefter Objekte und Schichtenreste aus dem 13. - 15. Jh. erforschen zu haben, dazwischen Grubenhäuser und Kloaken.

3. Josefsg. 7

Im großen Probeschnitt VI, VII, VIII bei der Stadtmauer wurde der große Teil einer Parzelle untersucht. Vor allem wurde hier der Horizont aus dem 12. Jh., daß heißt vor der Stadtgründung, bewiesen. Die Gruben und Schichten mit typischer jungslawischer Irdenware wurden dann mit den Schichten des 13. Jh. entdeckt. In dieser Zeit entstanden auch einige Abfall- und Vorratsgruben. Seit dem 14. Jh. kamen hier auch die typischen Kloaken zum Vorschein. Die noch bestehende Stadtmauer wurde aufgrund der Stratigraphie zur Hälfte des 13. Jh. datiert.

4. Kozí G. 12.

Auf dem stark gestörten Gelände wurde bei einem Rettungsgrabung der Rest eines Kellers, daß im 14. Jh. verschüttet wurde, freigelegt. Außerdem traf man hier auch eine Kloake aus dem 16./17. Jh. und eine spätmittelalterliche Grube an.

5. Mečová G. 2.

Während der zweiten Grabungssaison wurden auf dem Westrand der Grabungsfläche die Belege der Besiedlung aus der ersten Hälfte des 13. Jh. festgestellt. Außerdem wurde die Bauuntersuchung der gotischen bis barockzeitigen Mauerreste im Grund beendet und eine Gruppe der Kloaken aus dem 13. - 17. Jh., als auch der Rest eines Grubenhauses mit dem Ofen freigelegt.

6. Moravské náměstí 1.

Im Areal des ehemaligen Augustinerklosters wurde die Barockgruft der Mönche, den Grab des Abtes Matthias Pertscher (+1777) eingerechnet, und ein Teil der gotischen Südmauer der Kirche aus dem 14. Jh. untersucht. Im Palasthof wurden in einer kleinen Baugrube Schichten aus dem 14. dokumentiert.

7. Panenská G.

Auf dem leeren Grundstück N.501/1 wurde in einer Baugrube ein Teil des Kellers des Holz - Erde Hauses, daß in der zweiten Hälfte des 14. Jh. abbrannte, erforscht. Unter dem Boden befand sich eine Grube aus der 1. Hälfte des 13. Jh.

8. Petrov - die Kathedrale St. Peter und Paul.

Wegen der Installierung eines Heizungssystems wurde eine große Ausgrabung hervorgerufen und damit der entscheidende Schritt zur Klärung der ältesten Baugeschichte der Kirche gemacht. Während der ersten Etappe der Ausgrabung wurde der große Teil der ersten Anlage aus der Wende

des 12./13. Jh., als auch der Basilika aus der Hälfte des 13. freigelegt. Auf dem Westrande der Kirche erwies man die Erweiterung der Kirche im 13. /14. Jh. Schon zur ersten Phase gehörte auch eine Krypta, die erst im späten 15. Jh. verschüttet wurde. Zur ältesten Bebauung kann man auch die Mauerreste am Westrande der heutigen Kirche rechnen. Mehrere Gräben stehen einerseits im Zusammenhang mit dem Friedhof, der die älteste Kirche und Basilika umgab, andererseits handelt es sich um die Begräbnisse im Kircheninnere.

9. Veselá G. 12.

In einer Grube für einen Aufzug an der äußeren Hausmauer wurde ein kompliziertes Schichtenpaket dokumentiert. Es handelte sich um den Rand des schon lange verschütteten Stadtbaches mit Schwemmschichten und Pfosten aus dem 13. Jh.

SONDÁŽNÍ PRÁCE V TZV. DITRICHŠTEJNSKÉ HROBCE V MIKULOVĚ (okr. Břeclav)

EVŽENIE KLANICOVÁ, RM Mikulov
JAROSLAV PEŠKA, RM Mikulov

Součástí rekonstrukčních prací na tzv. Ditrichštejnské hrobce v Mikulově byl i archeologický průzkum interiéru kaple, stojící na místě někdejšího kostela sv. Anny a mikulovské Lorety, založené v roce 1623 kardinálem Františkem z Ditrichštejna.

Pod původní podlahou bylo zjištěno zdívno různorodé skladby a snad i různého stáří, avšak datování archeologickými metodami je problematické, a to jak z důvodu naprosté absence datovacího materiálu, tak vzhledem k nezřetelné stratigrafii. Pod oltářní menzou se objevila souvislá kamenná plocha, považovaná původně za apsidu nějaké starší stavby, což však nebylo výzkumem potvrzeno. Dvě sondy v interiéru lodi, hluboké téměř 3 m až po úroveň nastupující spodní vody, procházely kompaktní navážkou s kameny a úlomky cihel.

Poblíž dnešního vchodu do kaple se nacházela krypta kanovníků. Výzkum krypty dosud nebyl dokončen. Předběžně lze konstatovat, že obsahuje nejméně 5 značně dislokovaných rakví se silně narušenými kostrami. Při jejich rozebírání byly objeveny pozůstatky obuvi, mitra, růženec, textilie s ditrichštejnským znakem aj. předměty.

Sondierungsarbeiten in der sog. Dittrichsteingruft in Mikulov (Bez. Břeclav). Bei der archäologischen Untersuchung der Kapelle aus dem 17. Jh. wurde unter dem Fußboden ein Gemäuer von verschiedener Struktur und Alter ohne Datierungsmaterial festgestellt. Am Eingang in die Kapelle befand sich die Domherrenkrypta. Die Grabung deckte bisher 5 dislozierte Särge mit Verstorbenen und Überresten der Bekleidung, Beschuhung und anderer Gegenstände ab.

NOVÉ POZNATKY ZE STŘEDOVĚKÉ TOPOGRAFIE UHERSKÉHO BRODU (okr. Uherské Hradiště)

JIŘÍ KOHOUTEK, AÚ ČSAV Brno

Při hloubení rýhy pro novou kanalizaci při celkové rekonstrukci areálu dominikánského kláštera v Uh. Brodě v roce 1991 byly odkryty zbytky podzemní chodby, která původně vycházela ze suterénu pod západním křídlem kláštera a směřovala souběžně se severní zdí chrámové lodi. Částečně uchována zůstala jen její severní strana (jižní byla při výkopu zcela zničena). Podlaha chodby z cihelných dlaždic se nacházela v hloubce ca 3 m pod úrovní současného povrchu terénu, přičemž severní stěna objeveného objektu se dochovala do výšky kolem 2 m. Byla zbudována z nepravidelně řádkovaného lomového kamene, spojovaného maltou, a z vnitřní strany se místy uchovala i cihelná plenta, která ve výšce 70 cm nad úrovní podlahy přecházela v náběh valené klenby. Chodba, resp. její zbytek, se uchoval v délce přes 25 m.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1991

<i>Vydává:</i>	Archeologický ústav Akademie věd ČR Brno Královopolská 147
<i>Odpovědný redaktor:</i>	Dr. Jaroslav Tejral
<i>Redakce:</i>	Dr. Eduard Droberjar (vedoucí redaktor) Dr. Lumír Poláček, Dagmar Vorlíčková
<i>Překlady:</i>	Dr. R. Tichý, E. Tichá
<i>Kresby:</i>	A. Krechlerová a autoři příspěvků
<i>Na titulním listě:</i>	germánská miska ze 2. stol. z Dubňan
<i>Tisk:</i>	Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
<i>Evidenční číslo:</i>	ÚVTEI-73332
<i>Vydáno jako rukopis:</i>	450 kusů